

HAFNARFJARÐARBÆR

Alþingi
Félagsmálanefnd
Sigrún Brynja Einarsdóttir, nefndarritari
150 REYKJAVÍK

Alþingi
Erindi nr. P 15/1105
komudagur 20.03.2000

Umsögn um frumvarp til laga um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla

Félagsmálanefnd Alþingis óskaði með bréfi dags. 15. febrúar 2000 eftir umsögn jafnréttisráðgjafa Hafnarfjarðarbæjar og jafnréttisnefndar Hafnarfjarðar um frumvarp til laga um jafnan rétt og jafna stöðu kvenna og karla sem lagt hefur verið fram fyrir Alþingi á 125. löggjafarþingi.

Jafnréttisnefnd Hafnarfjarðar fagnar því að fram sé komið stjórnarfrumvarp til laga um jafna stöðu og jafnan rétt karla og kvenna. Margt hefur breyst frá því að núgildandi lög tóku gildi og veruleg þörf er á aðgerðum til þess að auka jafnrétti í landinu.

Í frumvarpinu eru ýmis nýmæli sem eru til bóta eins og ákvæði um jafnréttisfulltrúa ráðuneyta, ákvæði um jafnréttisáætlanir fyrirtækja og stofnana, ákvæði um kynferðislega áreitni og ákvæði um fjölskylduvæna starfsmannastefnu. Aðrar breytingar frá núgildandi lögum eru fyrst og fremst breytingar á stjórnsýslulegri stöðu skrifstofu jafnréttismála, kærunefndar og jafnréttisráðs.

Skrifstofa jafnréttismála

Í 2. og 3. grein frumvarpsins er kveðið á um hlutverk skrifstofu jafnréttismála. Mjög er til bóta að verkefni skrifstofu jafnréttismála séu skilgreind. Sú breyting er gerð að í stað þess að skrifstofan sé skrifstofa jafnréttisráðs og kærunefndar heyrir hún samkvæmt frumvarpinu beint undir félagsmálaráðherra. Verkefnum hennar fjölga miðað við núgildandi lög, jafnframt því sem verksvið jafnréttisráðs er takmarkað við vinnumarkaðinn. Það er álit jafnréttisráðgjafa og jafnréttisnefndar Hafnarfjarðar að betri leið til þess að efla jafnréttisstarf í landinu sé að efla jafnréttisráð og kærunefndina jafnframt því sem sjálfstæði skrifstofu jafnréttismála sé tryggt. Að jafnréttisráð, skrifstofa jafnréttismála og kærunefnd annist stjórnsýslu á sviði laganna í umboði ráðherra. Jafnframt því sem kærunefndinni verði gefið úrskurðarvald verði skrifstofu jafnréttismála gefið vald til þess að taka ákvarðanir til bráðabirgða um einstök mál sem varða brot á jafnréttislögum. Ráðherra skipi framkvæmdastjóra skrifstofu jafnréttismála til fimm ára í senn að fenginni umsögn jafnréttisráðs. Þá bendum við á að í umsögn fjármálaráðuneytis er talað um að útgjaldauki ríkissjóðs verði aðeins 0,5 – 1 m. króna á ári vegna frumvarpsins, sem vekur upp efasemdir um að skrifstofu jafnréttismála verði gert kleift að sinna viðameira hlutverki.

Kærunefnd jafnréttismála

Í 4., 5. og 6. grein frumvarpsins er kveðið á um skipan kærunefndar, hlutverk hennar, málsmeðferð og upplýsingaöflun. Ákvæði 5. og 6. greinar um málsmeðferð og upplýsingaöflun kærunefndar eru til bóta og styrkja stöðu kærunefndar. Hins vegar er málshöfðunarréttur nefndarinnar skv. 21. grein nügildandi laga felldur niður í frumvarpinu. Þar sem kærunefndin hefur ekki úrskurðarvald samkvæmt frumvarpinu, heldur aðeins rétt til tilmæla sem fyrr, veikir þessi niðurfelling nefndina til muna og gerir hana í raun valdlaus. Tilgangur kærunefndar er að aðstoða þá sem telja á sér brotið skv. ákvæðum jafnréttislaga. Besta aðferðin til þess að styrkja stöðu þeirra er að veita kærunefndinni og jafnréttisráði heimild til þess að beita sektum, jafnframt því sem kærunefndinni er veitt úrskurðarvald. Lagt er til að nafni nefndarinnar verði breytt í úrskurðarnefnd jafnréttismála, eins og lagt var til í frumvarpi til jafnréttislaga sem lagt var fyrir Alþingi á 123. löggjafarþingi. Úrskurðir nefndarinnar væru aðfararhæfir, en málsaðili sem ekki vildi una úrskurði nefndarinnar gæti áfrýjað til dómstóla. Þessi breyting myndi styrkja mjög stöðu þeirra sem kæra brot á jafnréttislögunum til nefndarinnar og auka líkurnar á því að farið verði eftir lögunum. Fáir kærunefnd ekki úrskurðarvald er nauðsynlegt fyrir hana að hafa málshöfðunarréttinn áfram.

Jafnréttisráð

Í 7. grein frumvarpsins eru lagðar til nokkrar breytingar á skipan jafnréttisráðs. Sú gagnrýni hefur komið fram á jafnréttisráð að hagsmunaaðilar vinnumarkaðar séu þar of ráðandi. Skipan fulltrúa frá fjármálaráðuneyti og Háskóla Íslands breytir þar litlu. Sú leið er farin í frumvarpinu að takmarka starfsemi jafnréttisráðs við vinnumarkaðinn. Betri leið er að breyta skipan jafnréttisráðs og kjósa fulltrúa í það beinni hlutfallskosningu á Alþingi. Þetta myndi auka pólitíska ábyrgð á málaflokknum og takmarka áhrif hagsmunaaðila. Hlutverk jafnréttisráðs verði að hafa eftirlit með framkvæmd laga um jafna stöðu og jafnan rétt karla og kvenna og framfylgja boðum og bönnum laganna, auk þess sem það verði ráðgefandi fyrir stjórnvöld.

Jafnréttisþing

Í 9. grein frumvarpi til jafnréttislaga sem lagt var fyrir Alþingi á 123. löggjafarþingi var ákvæði um að boðað væri til jafnréttisþings á tveggja ára fresti. Jafnréttisþing er hugsað sem samstarfsvettvangur allra þeirra sem vinna að jafnréttismálum. Að fenginni reynslu teljum við nauðsynlegt að auka samstarf þeirra stofnana, félagasamtaka og sveitarfélaga sem starfa að jafnréttismálum. Því leggjum við til að 9. grein áðurnefnds frumvarps verði felld inn það frumvarp sem nú liggur fyrir, að undanskildum þeim lið sem fjallar um kosningu til jafnréttisráðs.

Auglýsingar

Ákvæði 18. greinar frumvarpsins um auglýsingar er óbreytt frá nügildandi lögum. Ákvæði nügildandi laga hafa ekki komið í veg fyrir birtingu fjölda auglýsinga þar sem líkamar kvenna eru gerðir að söluvöru, þó að þær séu konum sannarlega til lítilsvirðingar. Því er nauðsynlegt að styrkja þetta ákvæði og setja inn takmörkun á birtingu auglýsinga sem tengjast klámi og kynlífsiðnaði. Jafnframt því leggjum við til að jafnréttisráði verði til ráðgjafar fastanefnd skipuð þremur einstaklingum, auglýsinganefnd, sem hafi það hlutverk að fylgjast með því að auglýsingar brjóti ekki í bága við þetta ákvæði eða ákvæði 24. greinar.

Þátttaka í nefndum og ráðum á vegum hins opinbera

Ákvæði 20. greinar frumvarpsins um nefndir og ráð er óbreytt frá núgildandi lögum. Ákvæði núgildandi laga hafa ekki tryggt jafna þátttöku kynjanna í nefndum og ráðum á vegum hins opinbera. Hluttur kvenna í nefndum og ráðum á sveitarstjórnarstigi er víða um 30% og hluttur kvenna í ráðherraskipuðum nefndum er einnig rýr í mörgum málaflökkum. Í frumvarpi til jafnréttislaga sem lagt var fyrir Alþingi á 123. löggjafarþingi var ákvæði 21. greinar svohljóðandi: “Þar sem tilnefnt er í nefndir, stjórnir og ráð á vegum ríkis og sveitarfélaga skal tilnefna tvo, konu og karl. Við skipun skal þess síðan gætt að skipting milli kynja sé sem jöfnust.” Við leggjum til að þessu verði bætt við 20. grein, auk þess sem sett verði ákvæði um viðmið, svohljóðandi: “Miðað er við að hluttur hvors kyns fyrir sig sé ekki minni en 40% í nefndum, stjórnnum og ráðum á vegum ríkis og sveitarfélaga, eða 2:3 í fimm manna nefndum og ráðum, 3:4 í sjö manna nefndum o.s.frv.”

Bann við mismunun í ráðningu og í vinnuskilyrðum

Í 24. grein laganna er það nýmæli að undanþága er veitt frá banni við að óska aðeins eftir öðru kyninu í auglýsingu um starf, ef “gild rök mæla með því að einungis sé auglýst eftir öðru kyninu.” Í athugasemdum við einstakar greinar frumvarpsins er vísað í tilskipun Evrópusambandsins um sönnunarbyrði í málum sem varða mismunun vegna kynferðis. Hér er um hættulega opnun að ræða og nauðsynlegt að orða greinina skýrar með nánari skilgreiningu á þessu ákvæði, eins og gert er í athugasemdunum.

Að lokum vilja jafnréttisráðgjafi Hafnarfjarðarbæjar og jafnréttisnefnd Hafnarfjarðar þakka félagsmálanefnd Alþingis fyrir að fá tækifæri til að gefa umsögn um frumvarp til nýrra jafnréttislaga.

Samþykkt á fundi jafnréttisnefndar þann 9. mars 2000.

Virðingarfyllst,

Svala Jónsdóttir
Jafnréttisráðgjafi Hafnarfjarðarbæjar